

28

משרד החינוך והתרבות - המחלקה לתרבות מהרביע

גליונות לעיון בפרשת השבוע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ושמונה

קרח (תשכ"ט) פרקים י"ז (כז'-כח'); י"ח אין עלון הדרכה.

(גליון זה הוא המסבך של גליון קורח תשכ"ח)

א. כ"ז - הן גוענו אבדנו כלבו גוענו.

תרגום אונקלוס: הן סנא קטלה חרבא, הא סנא בלעה ארעא, הא סנא דמיתנא במרתנא. (מסנו הרובי חרב, מסנו שבלעה האדמה, מסנו שמתו במגפה).

משך חכמה (ר' מאיר שמחה מדוינסק)

תרגום אונקלוס: הא סנא קטלה חרבא, כונתו אל מה שהלכו אל החר ויכוס ויכתוס עד החרמה, מפני שלא היה עמם הארון שלא שס מקרב המחנה. והנה בלא ארון - קטלה חרבא; וכל הקרב אל מסכן ה' - יקות, לא קרוב טוב, ולא רחוק יפה, ואיך נעשה? האם תסנו לגוע? ובאמת אמרו חז"ל: (ירושלמי חגיגה פרק ב') התורה דומה לשני שבילים: אחד של אור ואחד של שלג, הטה בזה - מה באור; הטה בזה - מה בשלג, מה יעשה? יהלך באמצע!

1. מה הביאו לאונקלוס לתרגם תרגום חפשי כזה?

א 2. מהו המסומל בקרוב וברחוק בדברי בעל משך חכמה, והיכן מצאנו פחד מעין זה הסבוטא כאן אצל בני ישראל במקום אחר בתורה?

והשוה לדבריו ספרי וזאת הברכה "מיסינו אשדח למו": שנמשלה התורה לאש קרוב לאדם - נכוה, רחוק מסנו - צונן.

ב. ל"ח א' ויאמר ה' אל אהרן: אתה ובניך ובית אביך אתך תשאו את עון המקדש...

רש"י: ד"ה ויאמר ה' אל אהרן

למשה אמר שיאמר לאהרן, להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו למקדש.

חזקוני: ד"ה ויאמר ה' אל אהרן

פירש רש"י "למשה אמר שיאמר לאהרן וכ' (כנ"ל). מי הצריך לרש"י לומר כך? אלא הכי קאמר קרא: אין חדין עמחם לצעוק ולומר: כל הקרב אל מסכן ה' ימות, שהרי כבר אמר הקב"ה אל אהרן: "אתה ובניך..." ובלע"ז: "א"י או"ס די"ט". וזהו שפירש רש"י "למשה אמר שיאמר לאהרן", כלומר: כבר אמר למשה בפרשת במדבר שיהיו הלויים שומרים שלא יקרב זר למקדש, וחזרה ובשנית כאן בשביל דבר שנתחדש בה: "אתה ובניך ובית אביך...", ובשביל שהיא סמוכה לאחריה לפרשת קרח שערער על הכהונה ולפניה לפרשת קיום מצוות כהונה בבית מלח.

ה' - וידבר ה' אל משה ואני הנה נתתי לך את משרתת תרוסותי לכל קדשי בני-ישראל לך נתתים למשחה.

ספרי: (ה) "וידבר ה' אל אהרן"

שומע אני: שהיה בדבור לאהרן? ת"ל (י"ז ה'): "זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר..." הא למדנו שבדבור למשה שיאמר לאהרן.

א 1. מה הצריך לרש"י לפרש כפי שפירש, וחיי במסוק נאמר במפורש "ויאמר ה' אל אהרן"?

אא 2. מה הצריך לספרי לפרש כפי שפירש, וחיי גם במסוק זה נאמר במפורש "וידבר ה' אל אהרן"? הסבר מה היא ראיתו שבמדבר י"ז ה'?

אא 3. מה ראה רש"י להעתיק דברי הספרי האלה במקומם (למסוק ה') ולהביאם לבמדבר י"ח א'?

ג. ב' - וגם את אחיך מטה לוי שבט אביך הקרב אתך וילוו עליך וישרתוך, ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות.

ראב"ע: ד"ה ואתה ובניך אתך חשב לפני אהל סועד לבדכם ולא הלויים.

בגין: ד"ה ואתה ובניך אתך וחסרות הזה יהיה כשאתה ובניך תהיו לפני אהל העדות.

1. מה קשה לשניהם במסוקנו ומה ההבדל בין פירושיהם?

2. לדעת רגיו בא סוף הפסוק להזוירנו בפני מעורב בהפיסת הענין כולו. מהי המעורב?

ד. ז' - ואתה ובניך אתך תסמרו את כהונתכם לכל דבר הטובה ולסנית לפרכת ועבדתם. עבודת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת.

רש"י: ד"ה במתנה נהיה לכם.

ר. ש. ר. הירש: הכתוב מאפיין את עבודת הכהנים במקדש כ"עבודת מתנה", עבודה של מסירות והתמסרות. כל העשיות אשר עליהם נצטוו במקדש עולות ומתעלות למושב "מתנה". בעוד שהמקדש וכליו: ארון שלחן סגורה מביאים לתודעתנו את אשר ניתן לנו מאת ה' (ע"י התורה ולמען התורה). הנה תכלית העבודה במקדש היא ללמדנו מסירת כל עצמותנו וכל הטוב הניתן לנו מאת ה' - לה' לבדו... (דברי הימים א' כ"ט י"ד) "מידך נתנו לך".

העסק דבר: ד"ה ועבדתם

לא די במה שתסמרו שיחא נעשה על ידי מי מכס אלא אתם בעצמכם תעבדו, אם יביא אחו קרבן לכהן להקריב, ואף על גב דנעשה לזה בתי אבות, מכל מקום יש אופנים שנסמרו ליחיד מהם, והוא מחויב לעבוד בעצמו.

ד"ה עבודת מתנה וג'

לפי הפשט: באשר לעבודת הלויים כתיב לחלן (כ"א) "ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלה עבודתם אשר הם עובדים את עבודת אהל סועד", היינו שאם לא היה עסק הלויים, לא היה צריך להפריש מעשר כלל, שהרי הוא חולין, אלא - "חלה עבודתם" ואם כן - הם מושכרים מכלל ישראל.

מה שאין כן מתנות כהונה. אפילו לא היו כהנים, היה ניתן הכל לגבוה, והיה חלק לים או נשרף... אם כן אין הכהנים מושכרים מישראל. ורק עבודה מתנה היא מהקב"ה. וזהו ראייה, שעבודתם היא למעלה מכל עבודה שנעשית בשכר, אלא עבודה המעלה והכבוד; ואם כן לא מדרך מוסר לצוות לאחר לעשות. דנראה בזה שהוא למשא עליו ובזיון עבודה הוא.

1. מהו הקשי במטוי "עבודת מתנה"?
2. מה החבול בין רש"י להירש בפירוש ביטוי זה?
3. האם חולך בעל העסק דבר בפירוש ביטוי זה בעקבות רש"י או בעקבות הירש או בחר לו דרך שלישיית?
4. שתיו מתנות כהונה ניתנים לגבוה אילו לא הופרשו הכהנים לעבודה, את זה לומד בעל העסק דבר בדרך של קל וחומר מפדיון בכור שהוא כתוב בפרשת בא.
5. לפי איזה מן הפרושים הנ"ל מתפרש יפה הקשר לסוף הפסוק "והזר הקרב יומת."?

ח. כ' - ויאמר ה' אל אהרן בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל.

ספרי פרשת קרח פסוק ד':

"יח' כ'" "אני חלקך ונחלתך" - על שולחני אתה אוכל ועל שלחני אתה שותה. פעל למא הדבר דומה? למלך בשר ודם שנתן לבניו מתנות ולבנו אחד לא נתן שום מתנה. אשר לוי "בני, אע"פ שלא נתתי לך מתנה, על שולחני אתה אוכל ועל שולחני אתה שותה" וכן הוא אומר (ויקרא ו') "חלקם נתתי אותה מאשי".

רמב"ם הלכות שמיטה ויובל ט"ז

הל' י': כל שנט לוי מזהרין שלא ינחלו בארץ כנען, וכן הם מזהרין שלא יטלו חלק בבנייה בשעה שכובשין את הערים, שנאמר (דב יח') "לא יהיה לכהנים הלויים כל שנט לוי חלק ונחלה עם ישראל", חלק בבזה ונחלה בארץ. וכן הוא אומר: (במ' יח' כ') "בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם" - בבזה... הל' יב': ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובבנייה עם אחיו? מפני שהובדל לעבוד את ה' ולשרתו ולהורוה דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים, שנאמר (דב' לג' י') "יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל", לפיכך הובדלו מורכ העולם: לא עובדין מלחמה כשאר ישראל ולא נוחלין, ולא זוכים לעצמם בכח גופם; אלא הם חיל השם, שנ' (דב' לג' י"א) "ברך ה' חילו". והוא ברוך הוא זוכה להם, שנאמר (במדבר יח' כ') "אני חלקך ונחלתך".

לדעת הנצי"ב בפירושו "העמק שאלתי" לספרי פותרים דברי הרמב"ם הנ"ל את המשל כפונא בספרי ואין הוא מיישב את הסתירה אלא מסאירה במליטו: "אבל אין משוין על החדוש".

xx הסבר מהי הסתירה?

הטובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ ירושלים קרית משה.